תפארת שלמה — משפטים

ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם. פירש"י אשר תשים לפניהם כשולחן הערוך ומוכן לאכול לפני האדם. הנ"ל בדברי רש"י דהנה צריך להתבונן במעלת העצמיות של המשפטים אשר לישראל והוא כי אם לפי הנראה מפשט הענינים כי נתנו לצרף בהם את הבריות באיסור והיתר וליסר העובר בדיני קנסות ודיני נפשות בחיוב ופטור מ"מ עיקר ענין המשפטים האלה הם חסדים גמורים שרצה הקב"ה לזכות בהם את ישראל לתת להם דרך ומבוא להמשיך החסדים בעולם ע"י קיום החוקים ומשפטים האלה כי אמנם זולת ענין המוסר אשר להם בארץ על החיוב והפטור האיסור והיתר הנה ע"י קיום המצות האלה למטה יתעורר היתיד למעלה כיל"ח וע"י כן יושפעו חסדים וטובות לישראל נמצא כי עיקר המשפטי' האלה לא לדינין יחשבו רק לגמול חסדים טובים לעמו בנ"י. וז"ש בפרשה הזאת כי מיד אחר פרשת הדינין נאמרו רק ברכות וישועות לא תהיה משכלה ועקרה בארצך את מספר ימיך אמלא וכו' וכמ"ש והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה ושמר ה' אלהיך לך את הברית ואת החסד כו' כי זהו כוונת המשפטים האלה לעשות עמך חסד כמ"ש אוהב צדקה ומשפט חסד ה' מלאה הארץ ר"ל אוהב צדקה ומשפט כדי שיהי' חסדי ה' מלאה הארץ. וז"ש כי אני ה' עשה חסד ומשפט וצדקה ר"ל עשיית החסד באה ע"י המשפט וצדקה. וז"ש חכז"ל האי מאן דבעי למהוי חסידא לקיים מילי דנזקין. פי' הרוצה להמשיך חסדים יקיים מילי דנזקין. וז"ש משפטי ה' אמת צדקו יחדו ר"ל משפטי ה' הם העושים היחוד צדי"ק וצדק וזהו צדקו יחדיו וז"ש משפט וצדק"ה. וז"פ אלה המצות והמשפטים אשר יעשה אותם האדם וחי בהם וע"י הדינין האלה יפטרו מדינין האחרים כי כשיש דין למטה חין דין למעלה. וז"ש אשרי הגבר אשר תיסרנו י"ה ומתורתך תלמדנו שילמוד ויחויב לקיים את משפטי התורה ולא יותר. וזהו ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם משפטים הם הדינין כמו וידבר אתו משפט ואמה"כ רק כאלה יהיו המשפטים אשר תשים לפניהם שיחויבו לקיים התורה ולא יותר. וזה כוונת רש"י כשלחן הערוך ומוכן לאכול לפני האדם ר"ל כי ע"י משפטי התורה יומשך לישראל חסדים וטובות ושובע וברכה כנ"ל:

(עוד בדרך הלצה) ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם. פרש"י כשלחן הערוך כו'. לכאו' מאי בעי רש"י בזה. אכן ידוע כי כל או"א צריך להתיסר ביסורין כמ"ש כי את אשר יאהב יוכיח אכן החילוק בזה לאיש גס השכל צריך להכותו במקל. אבל להחכם תחת געזרה במבין. והנה יש יסורין להצדיק בערוך השלחן לפניו לאכול ומסובין אצלו והוא ישב בראש כי בענוות רוחו בוש יבוש לישב בראש. אך יסורין כאלה טובים הם וזש"א ואלה המשפטים הם היסורים אשר תשים לפניהם כי תשב בשלחן הערוך בראש המסובי':

רק שבתו יתן ורפא ירפא. הנראה לרמז גודל מעלת יום השבת קודש אשר הוא צנור כל השפעות וטובות הכלולים בגוף ובנפש והוא מרפא לכל הענינים כמ"ש שומר שבת מחללו אפילו עע"ג מחול לו וז"ש ובשביעי"ת יצא לחפשי חנם. בשביעית רמז בו אותיות שב"ת. ולזה ג"כ הענין בחובל בחבירו צריך ליתן לו ה' דברים ואחד מהם שבת אותיות שבת רמז בזה בחובל בחבירו הוא ג"כ בב' ענינים. הא' כפשוטו שחבל בגופו. גם רמז בעניני הנפש שחבל בחבירו בפגם הנפש ועל כל ענינים האלה העיקר הוא להתפלל עליו ביום ש"ק והוא תכלית הרפואה. וז"פ רק שבתו יתן כאשר יתפלל עליו ביום השבת אז רפא ירפא:

א"י רק שבתו יתן ורפא ירפא. עפ"י מ"ש בפי' המשנה במסכ' שבת כל. האוכלין אוכל אדם לרפואה בשבת. פי' מכל המאכלים שהאדם אוכל בשבת יכול להשיג רפואה. כי שורש הרפואה נעשה בש"ק ע"י יחודי העולמות העליונים בכוונת האכילה כיל"ח לכן שבת הוא מלזעוק ורפואה קרובה לבא. וזה גם כן הרמז רק שבתו יתן ע"י קדושת אכילת השבת ורפא ירפא:

עיין תחת עין כו'. חבורה תחת חבורה. כוי' תחת כוי'. הרמז בזה עפ"י סוד להורות מעלת איש הישראלי אשר באתערותא דלתתא אתער לעילא כמ"ש דע מה למעלה ממך. פי' מה שנעשה למעלה הוא ממך ע"י מעשיך הטובים שלמטה. וז"ש עין ה' אל יראיו. מי ששומר את עיניו מראות במקום שאינו ראוי מעורר עינא פקיחא למעלה כמ"ש בתמר ותשב בפתח העינים. תמר רמז לשכינה היא יושבת בפתח עינים מי ששומר כח הראות השכינה מתדבקת בו. וז"ש אי' הקדשה היא בעינים. עין לא ראתה אלקים יעשה למחכה לו. מי ששומר עיניו כו' יעשה למחכה לו. וז"ש ונראהו עין בעין. מעין עוה"ב פי' עי"ז יכול לבא לעוה"ב הנה שכרו אתו ופעולתו לפניו. וזה הרמז בפ' עין תחת עין העין שלמטה הוא כביכול נגד העין שלמעלה כנ"ל. כוי"ה תחת כוי"ה רמז לאותיות שם הוי' שעולה כ"ו. י"ה רומז לעולם העליון בי"ה ה' צור עולמים. וז"ש גבי חנה ותתפלל על ה' למעלה משם הוי' ב"ה. חבורה תחת חבורה. רמז חבור ו"ה. שביד הצדיקים לחבר וליחד שם הוי' ב"ה:

אם טרוף יטרף יביאהו עד הטריפה לא ישלם. הרמז בזה ע"ד רומז לק"ש ע' של שמע וד' של אחד. כאשר כבר נתבאר כי יש חלילה מצות הנטרפו' בין החיצוני' וע"י כוונת ק"ש במס"נ ובדו"ר יכול להוציא משם אשר טרפו החיצוני' חלילה. וזה אם טרוף יטרף חלילה בין החיצוני' יביאהו ע"ד אז הטריפה לא ישלם לא יהי' שלימות בין החיצונים ותחזור אל הקדושה. וזה אל תשת ידך עם רשע להיות עד חמס לחמוס ממך ג"כ הק"ש חלילה. וזה ג"כ לא תענה ברעך עד שקר. רעך זה הקב"ה רעך וריע אביך והבן. וכמ"ש בזוה"ק על פי שנים עדים כו' יקום דבר רמז לק"ש ונפילת אפיים במס"נ יקום דבר היא השכינה וד"ל:

מדבר שקר תרחק וכו'. ושחד לא תקח כי השוחד יעור פקחים ויסלף דברי צדיקים. הנ"ל כי זה מוסב על אותן האנשים הדורשים ומוכיחים את העם בדברי תורה ואגדה וכוונתם על מתנת יד וחשוקיהם כסף. וזש"א מדבר שקר תרחק כו' כי אף אם עני הוא ונצרך לבריות בכ"ז לא נכון לכוון בתורתו ולימודו על זאת להנות מבני אדם כמ"ש חכז"ל ולא קרדום לחפור בה. ר"ל אף אמנם כי רבים ושלימים כל פרנסתם הוא רק ע"י אחרים מן הצבור. אך עכ"ז לא נכון לבא בקורדם ובזרוע הנטוי' על חבירו לתת לו מתנת יד בלתי אשר ידבנו לבו מעצמו ולא לכוון כל הימים להתרצות ברצי כסף. גם בענין קבלת הנדבה והצדקה בעצמה עדיין יש בחי' רבות שצריך לשמור מהם כמבו' בספרים כי ע"י קבלת הנדבה מכל איש הנה עי"ז פוגם מדריגת נשמתו חלילה ומורידה ממעלתה ונפגם חכמתו ותורתו ותבונתו בדרכי השם חלילה עיי' במעב"י באורך. וז"ש ושוחד לא תקח שלא יהי' לבך נוטה אחרי מתנת בו"ד שזה נקרא שוחד אם תכוון על זה. וז"ש כי השוחד יעור פקחים שמקלקל חכמתם ויסלף דברי צדיקים אף אם באמת אומר דברי צדיקים יסלף בהם חלילה ע"י קבלת הנדבות רבות כנ"ל:

הנה אנכי שולח מלאך לפניך לשמרך בדרך ולהביאך אל המקום אשר הכינותי השמר מפניו ושמע בקולו אל תמר בו כי לא ישא לפשעכם כו'. הנה הראשונים ז"ל נתקשו בזה מאד למה בכאן הסכים משה וקבל לטובה הבטחת השליח המלאך עמו ולהלן בפ' תשא לא רצה בשליחות המלאך ואמר אם אין פניך הולכים אל תעלנו מזה והרבה והפציר מאד עד שניתן הבטחה אליו שכבודו ית"ש יתהלך עמו בעצמו כמבו' שם בכתוב. ועיין במגיד משרים להרב"י ז"ל ג"כ הקשה זה ועיין ברמב"ן ז"ל. אמנם הנ"ל לרמז בזה דהנה כתיב כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך. והענין הוא עפ"י המבואר בהאר"י ז"ל בסוד עבור נשמות הצדיקים שהנשמות הצדיקים מתעברים ומתחברים לאדם העושה מצות ומעש"ט ומסייעין אותו בכל דבר ע"ד הבא לטהר מסייעין לו וכמבו' זה בכ"מ בכתבי האר"י ז"ל והם המגלין לו רזי תורה. וזהו חסד שעושין עם המתים הוא חסד של אמת היינו החסד שעושים עם סיוע נשמות המתים עמו הוא חסד של אמת כמו שבארתי

במ"א באורך. וזהו פי' יהי ביתך בית ועד לחכמים היינו שיהי' בך מקום קדושה שיתועדו נשמות החכמים בקרבך והוא בביתך בתוכך והוא האמור כי מלאכיו יצוה לך הם הנשמות האלו שהם נקראים מלאכים וגדולי' מהמלאכים כנודע הנה אותם הנשמות יצוה לך להתחבר עמך ע"י קיום המצות וזה יצוה לך ע"י המצוה אשר תעשה ג"כ יצוה לך לשון צוותא חדא. כי הם בצוותא חדא עם הצדיק. והנה אמה"כ כי זה יועיל לך לשמרך בכל דרכיך שע"י עיבור ודביקות נשמות הצדיקים עמו יהי' נשמר מכל רע ח"ו. וכמבו' סוד ענין זה בספרים בכ"מ ע"ש. והנה עד"ז הוא שהבטיח הקב"ה לישראל ולמשה אחר קבלת התורה כלומר ע"י לימוד התורה לשמה וקיום המצות ומעש"ט הנה תזכו לבחי' עיבור ודביקות נשמות הצדיקים. וזהו בחי' המלאך שאמה"כ הנה אנכי שולח מלאך לפניך לשמרך הוא נשמת הצדיק גדול וקדוש הוא הנקרא מלאך כמ"ש ויהיו מלעיבים במלאכי אלהים. וזהו יהי' לך לשמרך בדרך ולהביאך אל המקום העליון אשר הכינותי לך למעלה במדריגה העליונה. וז"ש אח"כ השמר מפניו אל תמר בו כי לא ישא לפשעכם היינו שע"י החטא והמרי הנה מסתלק הנשמה זו הקדושה של הצדיק הבא בסוד העיבור עמו כי הנה הם ממקום קדוש יהלכון מעולם העליון ואינם יכולין לסבול שום פגם לכך ע"י העבירה בורחים מיד וכמבו' זה בהאר"י ז"ל אצל המרגלים ע"ש. וגם הנשמה עצמה של האדם עצמו אינה יכולה לסבול הפגם ומסתלקת ממנו ע"י הפגם כמבו' אצל אדה"ר כי בשעת הפגם נסתלקה ממנו הנשמה ע"ש. וזהו כי לא ישא לפשעכם שאיננה יכולה לסבול לפשעכם ותסתלק ע"י הפגם כנ"ל. וזהו אם שמוע תשמעו בקולי היינו לנשמת הצדיק עמך ועשית כל אשר אדבר שממילא ע"י הסיוע תקיים כל התורה ככל אשר אדבר ועי"כ ממילא ואיבתי את אויביך וכו' כי ילך מלאכי לפניך הוא נשמת הצדיק שהוא המלאך האמיתי ועי"כ לא תשתחוה לאלהיהם ולא תעבדם כי הרס תהרסם וכו'. וזהו שמסיים ועבדתם את ה' אלהיכם ובירך את לחמך ואת מימך. לכאורה בכל לשון הפרשה מדבר בלשון יחיד לפניך להביאך וכיוצא. ולמה בכאן פתח בלשון רבים ועבדתם את ה' אלהיכם ואח"כ שוב חוזר לדבר בלשון יחיד וברך את לחמך וכו'. והסירותי מחלה מקרבך. אך הנה כדברינו הנ"ל שבשעת העבודה להש"י בתו"מ יתחברו עמם נשמת הצדיקים לסייע אותם. וזהו לשון רבים היינו ע"י הנשמות הנ"ל ועבדתם את ה'. אבל אח"כ מה שתצטרכו כאו"א בצרכי הגוף פרנסה וברכה ולבריאות הגוף ורפואה הנה זה יהי' לך לבדך כי אך אתה בעוה"ז צריך לזה אבל הנשמות האלו אינם צריכין לכ"ז כי הם מלאכים עליונים במרום קדשם תחת כסא כבוד וזה בלשון יחיד וברך את לחמך ואת מימיך והסרותי מחלה מקרבך כנ"ל:

לא אגרשנו מפניך בשנה אחת פן תהי' הארץ שממה ורבה עליך חית השדה מעט מעט אגרשנו מפניך עד אשר תפרה ונחלת את הארץ. ופרש"י אשר תפרה לשון פרי' ורבי'. ולכאורה הדבר תמוה מאי היראה מפני חית השדה האם מעצור לה' להושיעם ולהצילם מפני חית השדה. אכן הנראה לבאר עפ"י מ"ש בפ' אמר אויב ארדוף שנכתב בסוף השירה דלכאורה הול"ל זאת קודם קריעת ים סוף מה שהאויב אמר ומה נ"מ עתה כאשר כבר טבעו בים סוף. אך ידוע דרך הסט"א שהם חפיצים תמיד לדבק א"ע בצד הקדושה ולפעמים כחם גדול שיתקלקל האדם עי"ז כמ"ש בשם האר"י ז"ל כאשר האדם אוכל איזה מאכל שיש בו כמה ניצוצות יכול להתקלקל ח"ו כאשר סיגי הקליפות רבים על הני"ק וכאשר תדבק עם נפש המעלה אותם הנה יגבר עליו בחי' הרע ויפגם חלילה וצריך שמירה בזה מאד לבל ירעו ולא ישחיתו בגבול הקדושה. וז"ש לא אגרשנו מפניך בשנה אחת פן תהי' הארץ שממה ורבה עליך חית השדה היינו שירבו סיגי הקליפות המעורבים בני"ק כמבו' בכתבי האר"י ז"ל כל ענין גלות מצרים הי' לברר הני"ק מתוך הקליפות שנתערבו בהם. וז"פ בפ' נצבים כי אתם ידעתם וכו' ואת אשר עברנו בקרב הגוים אשר עברתם. פי' חלקי הקדושה מני"ק עברו בקרב הגוים לדבר מהם ואם ירבו יהי' ח"ו קלקול בזה שירבו חית השדה הם הסיגי קליפות אשר ירצו להדבק בהם. לכן מסיים הפ' עד אשר תפרה ופרש"י לשון פרי' ורבי' כי ע"י שיבואו הנשמות מצד רחם הקדושה כמ"ש רחם ארחמנו כו'. וזה אשר תפרה ונחל"ת את הארץ. נח"ל י"ה שתוציא כל הקליפות לברר מהם לאחדים צד הקדושה. וז"ש בישעי' נ"ד רני עקרה לא ילדה כו' כי רבים בני שוממה מבני בעולה ודרשו רז"ל משום דלא ילדה בנים לע"ג. הפי' בזה האמנם כי כל ברורי הקליפות מהעובדי כוכבים הם העוברים ע"י פו"ר של בנ"י להוליד ולהרבות צד הקדושה כמ"ש אין משיח בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף. אך עד"ז יש להם רנה כילאילדה בנים לע"ג שלא הזיק להם הני"ק שעברו על ידם וזה כי רבים בני שוממה מבני בעולה. בני שוממה הם הניצוצות מכל הרשעים העוברים ע"י בנ"י הם הבני בעולה מצד הקדושה. ובזה פרשתי בפ' בחוקותי ורדפתם את אויביכם ונפלו לפניכם לחרב ורדפו מכם כו' ונפלו לפניכם לחרב ופניתי אליכם והפריתי אתכם שדקדקו המפרשים בכפילת הדברים עיין באלשי"ך. אך לפי הר' ל שפיר הוא ב' ענינים הראשונה כפשוטו שיפלו לפניכם לחרב. אך עוד יש לחוש פן אחר מותם ידבקו סיגי הקליפות בבנ"י להרע להם וע"ז מבטיח להם והפריתי אתכם והקמותי את בריתי אתכם שיבוא הבירור מצד הקדושה ע"י פו"ר כנ"ל. וז"ש במגלת אסתר במחיית העמלקים חרב והרג ואבדן שהוא מיותר. אך הרמז במלת ואבדן שיהיו נאבדים לגמרי מן העולם שלא יהי' בהם כח לדבוק בצד הקדושה. וז"ש ובבזה לא שלחו את ידם: ויקה משה חצי הדם וישם באגנות וחצי הדם זרק על המזבח. הר' ל בענין חילוק הדם לרמז על האדם כי אד"ם אותיות א' ד"ם כי הדם הוא הנפש והוא בחלל הגוף בלב בצד שמאל אשר ממנו באים כל התאוות הגופניות. רק אות א' רמז לאלופו של עולם המאירה בדם ונעשה אד"ם. וז"ש לא תעמוד על דם רעך ר"ל לא תעמוד לדין על בחי' הדם בחי' הרע של רעך רק תדע כי הוא אד"ם שלם באלוף. וכמ"ש מי האיש החפץ חיים אוהב ימים לראות טוב הטוב והמעלה אשר בחבירו אז עי"כ נצור לשונך מרע שלא לדבר לשון הרע על חבירו כי עיניו רואות רק המעלות ולא חסרונו. וז"ש כאן ויקח משה חצי הדם כנ"ל. פי' משרע"ה חלק ומצא גם בבחי' הדם של האדם שעולה לגבוה כי חצי מאותיות דם הוא ר"ב רמז לך"ב אותיות התורה אשר בקרבו ב"ך יברך ישראל ויהיו פי שנים בד"ם לטובה. והבן:

אשר כתבתי להורותם. נקדים לפרש הפסוק ואני זאת בריתי אותם אמר ה' כו' מעתה ועד עולם. זאת רומז לשכינה הקדושה בריתי אותם רמז למדת המשפיע בחי' יסו"ד ויסו"נ הוא בחי' מקבל. רוחי אשר עליך בחי' רוח הוא מדריגה עליונה איש אשר רוח בו. ודברו אשר שמתי בפיך לא ימושו מפיך כו' אמר ה' מעתה ועד עולם כי הוא דבר שאין לו סוף בדבר ה' שמים נעשו וכל העולמות תלוים בדיבורו ית"ש. וכאשר מעוררים אמר ה' הוא מעתה ועד עולם בלי הפסק רק בבחי' פרו ורבו. והענין בזה להשיג המעלה הזאת ע"י כינוס להצדיקים שכל אחד ואחד יהי' משתוקק לשמוע מחבירו ד"ת בבחי' מקבל ללמוד ממנו דרכי תורה ועבודה ויראת שמים ועי"ז ממילא יהיו נובעים מקור מעיינות החכמה והתורה שבע"פ מתרבה בעולם עד אין חקר. כמו שמצינו בזוה"ק פ' זו ממעשה דר' ייבא סבא שהי' יום אחד ביחד עם תלמידי ר"ש בן יוחאי ר' חייא ור' ייסא כמה סודות התורה נתגלו על ידם. ובזה יש לרמז ג"כ כוונה אחת בענין עליית הרגל שיהי' כינוס לצדיקים כדי שיתרבו על ידם תעלומות החכמה מתורה שבע"פ. וז"ש אשר כתבתי להורותם. כי התורה שבכתב הוא בבחי' הריון שיהי' פרה ורבה ע"י התורה שבע"פ בלי סוף ותכלית על כל קוץ וקוץ כו' כאשר נראה בעין כל תורה שבכתב הוא כרך קטן ועל כל דיבור ואות ונקודה כמה ענינים סודות עמוקים. סוד ה' ליראיו כי ע"י הכינוס לצדיקים אשר מעוררים למטה בחי' היסוד המשפיע ומקבל כאו"א מחבירו כן יתעורר ג"כ למעלה. כמ"ש אמר ה' מעתה ועד עולם כנ"ל:

ויכסהו הענן ששת ימים ויקרא אל משה ביום השביעי. פרש"י ללמדך שכל הנכנס למחנה שכינה טעון פרישה ששה ימים. הנראה לרמז בזה מעלת יום שבת שצריך האדם להיות לו הכנה גדולה כל ששת ימי המעשה. כדי שיהי' יכול לקבל אור קדושת שבת כראוי לו. והשבת רמוז למחנה שכינה. וז"ש שכינתא תתעטר כו' בווין תתקטר. פי' מי ששומר את עצמו בששת ימי המעשה הם הווי"ן אז ג"כ השכינה מתקשרת בו כביכול. וז"ש ויקרא אל משה ביום השביעי זה ש"ק: